

KONIGLYKE POSTWAGEN VAN AMSTERDAM OP GENT IN DE HOLLANDSE TIJD

In de indertijd (en nu nog!) veel geraadpleegde *Wegwijzers der Stad Gent* is er heel wat informatie te vinden over het vervoer van mensen, poststukken en vrachten, per buurtschip, per 'vrachtwagen' en per diligence. In de jaargangen 1823 - 1829 prijkt bij de diligences telkens, als eerste bovenaan, de verbinding Gent - Amsterdam en omgekeerd.

Afb. 1. Uit de *Wegwyser der Stad Gent* 1828 (Stadsarchief Gent)

Afb. 3. Posthotel van Busso op de Kouter in 1831, toen de verbinding Gent-Amsterdam, gezien de politieke toestanden, wellicht niet meer bestond. (porceleinkaart, digitale collectie A. Brysse).

Afb. 4. Replica van de diligence gemaakt door de Nederlandse Posterijen voor het vroegere Postmuseum, dat werd omgedoopt tot *Museum voor Communicatie*, Zeestraat 82, Den Haag.

De prachtige wagen komt nu nog geregeld in het verkeer.

Ter gelegenheid van 200 jaar Nederlandse Posterijen (1799-1999) verscheen in het tijdschrift *Mensport* een foto en een uitgebreid artikel over deze diligence.

Via nakomelingen van de bekende architect Amand Janssens, die rond de eeuwwisseling in Gent talrijke restauraties leidde en het gezicht van het centrum (Veerlepleintje, Sint-Michielselling, Graslei) in belangrijke mate mee hielp bepalen, kwamen we te weten wie de koninklijke concessie in Gent hield. Dat was namelijk Joseph Joannes Janssens (1796-1870), grootvader van de architect.

De koetsen vertrokken ontiegelijk vroeg, om vier uur in de morgen, of – voor die tijd – verschrikkelijk laat (tien uur in de avond) aan de Kouter bij de bekende Grote Posterij (Hôtel de la Poste) van Busso. De concessionaris zelf woonde in de Jan Botermanstraat nr. 4 (zijstraatje van de Burgstraat). Het mooi gerestaureerde huis achterin het straatje heeft een imposante ingangspoort. Hierin kon een postwagen wel terecht, voor zover de koetsier geen

ENTREPRISE de *Maitres de Poste*.

KONINKLIJKE POSTWAGEN.

**NIEUWE
DIENST,
OP DE ENGELSCHE WIJZE INGERIGT,
VAN
GEND NAAR AMSTERDAM
IN 24 UREN.**

Rijdende over **ANTWERPEN, BREDA, DORDRECHT,
ROTTERDAM, DELFT, 'S HAGE EN HAARLEM.**

Sedert langen tijd verlangden de Koophandel en het Publiek naar eene inrigting van eenen *Angelschen Postwagen*, door welke middel en eenen gemakkelijk en snelgeloopen gemeenschap een kunnen worden aangevoerd tusschen Antwerpen en de provincie Aerschoten en der beide Veldheeren.

De Gebroeders **BUSSO en COMPAGNIE** van Zijne Majesteit een *octrooi* bekomen hebbende om op deze twee eenen *POSTWAGEN* aan te leggen, tel te dierzake, te beginnen met den 5^{en} Augustus 1822, ten einde te 9 ure van **AMSTERDAM**, en met den 1^{en} September 1822, des Avonds te 4 ure, van **GEND**, af te gaan; een *lijning* op eenen *maand*, en bestaende in twee *haren of linnen*, al geschikt voor een *paar*. — Een dierzake *lijning* zal ingelyke, dagelijks, des vonds van 9 ure, van **AMSTERDAM** naar **GEND** verstrieken, in welke laatste plaats tel gereed vinden, welke overvloedig naar *Brugge, Ghent, Eindhoven, Parijs, Antwerpen en naar Lijon, Florence en de voornaamste steden in Frankrijk overvloedig*.

DE KANTOREN ZIJN GEVESTIGD ALS VOLGT:

Te **GEND**, in het *Hotel des Paardewagen*.
Te **ANTWERPEN**, in het *Hotel de Biers*.
Te **BREDA**, in het *Hotel de Kroon*.
Te **DORDRECHT**, in het *Hotel de Gouden Stoel*.

Te **ROTTERDAM**, in het *Hotel de Maarschalk van Turenne*.
Te **'S HAGE**, in het *Hotel de oude Dieren*.
Te **AMSTERDAM**, op de *Botermarkt*.

De *Ondernemers* wenschende alles aantewenden het geen tot gemak en genoeg der *Heeren Reizigers* kan strekken, hebben jaegz liden van heerlijke *maats* geloven en de *Conducteurs* der *POSTWAGENS* te dienen, en den *Postiljons* stiptig verhoeden, zals aantewijzen, om, om als op verscheiden andere maats een plaats heeft, om alle *Soorten*, van de *Reizigers* denkzigt te vergen. Eindelijk, om het een *ruime* handzake gemakkelijk te maken, zals de *Reiziger* de *voorte* *Koets* van een *plaats* *geheel* kunnen afhalen.

De *Ondernemers* hebben niets verzuimd om aan de *verwachting* van het *Publiek* te beantwoorden, om wel met *betrekking* tot den *spoed* der *maats*, als tot het *gemak* en *verhoef* der *Reizigers*, welke op een *een* *soort* *snelle* en *degenere* *wijze* *zijn* *ingetigt*.

De *poegingen* der *Ondernemers* streven naar een oogmerk, het *gewinnen* van het *vertrouwen* en de *begierzucht* van het *Publiek*, ten einde *daarvoor* *een* *voordeel* te *verhoeden*, welke zij *zouden* *opvredigen* *door* *hunne* *aanneem* *egheid* *en* *de* *voortzetting* *reizen*, welke zij *gehoed* *aan* *deze* *belangrijke* *onderneming* *zouden* *zouden*.

De *prijzen* der *Plaatsen* *zijn* *gematigt*, en de *administratie* zal met den *Koophandel* in *ijndere* *schikking* *treken*, en alle *aanmerkingen* *aanneemen* *voor* *den* *vervoer* *van* *Goederen*, welke *deszake* *aan* *haar* *al* *zouden* *aanvredigen*.

Het *aanvreden* *overvloedig* *Enkeltment* *correspondent* *en* *te* **ROTTERDAM** *met* *de* *Stoom* *Post* *naar* *Londen*.

Te *Antwerpen*, in 't *M. van* **DEGEN** & *Coen* *Rechtskanten*.

Afb. 2. Affiche uit 1822 (Museum voor Communicatie, Den Haag)

Afb. 5. Jan Botermanstraat, anno 2013.

gebruik wenste te maken van de faciliteiten van het hotel op de Kouter voor rijtuigen, paarden, post en uiteraard ook passagiers. Tussen haakjes: tot ver in de 20ste eeuw werden hoofdpstkantoren Posthotel - Hotel de la Poste genoemd. En met reden: men moest er bvb. kunnen overnachten.

Volgens de publiciteit aangebracht op de postwagen en op drukwerken werd de bestemming in 24 uren bereikt. Hoe dat mogelijk was op de primitieve wegen van die tijd, kunnen we ons niet inbeelden ... 's nachts was het pikdonker, nergens brandde ook maar enig lichtje. Maar, misschien kenden de regelmatig (om de 20 - 30 km.) gewisselde paarden de weg uit het hoofd? Bedenk daarbij nog dat reizigers en vracht niet enkel de Schelde, maar ook de grote rivieren in het noorden per veer moesten oversteken. Wellicht bleven de postwagens zelf aan veersteiger achter, waarna de reis vervolgd werd met een nieuw ingespannen diligence. Misschien werd er ook een keertje overnacht en slaat de slogan 'in 24 uur' enkel op de tijd die men werkelijk in de koets door bracht? Als je die 24u letterlijk neemt, dan arriveerde de 'toerist' uit Gent 's anderendaags om vier uur in de nacht in Amsterdam. Het lijkt bijna onwaarschijnlijk. Zo'n reis was trouwens heel uitzonderlijk en men nam er zijn tijd voor. Bij zwaar weer en hevige stroming zullen de veertochtjes trouwens geen pleziertje geweest zijn ... of gewoon onmogelijk.

Jos Tavernier, Luc Devriese

met dank aan Philippe Verschueren, kleinzoon van architect A.R. Janssens
